

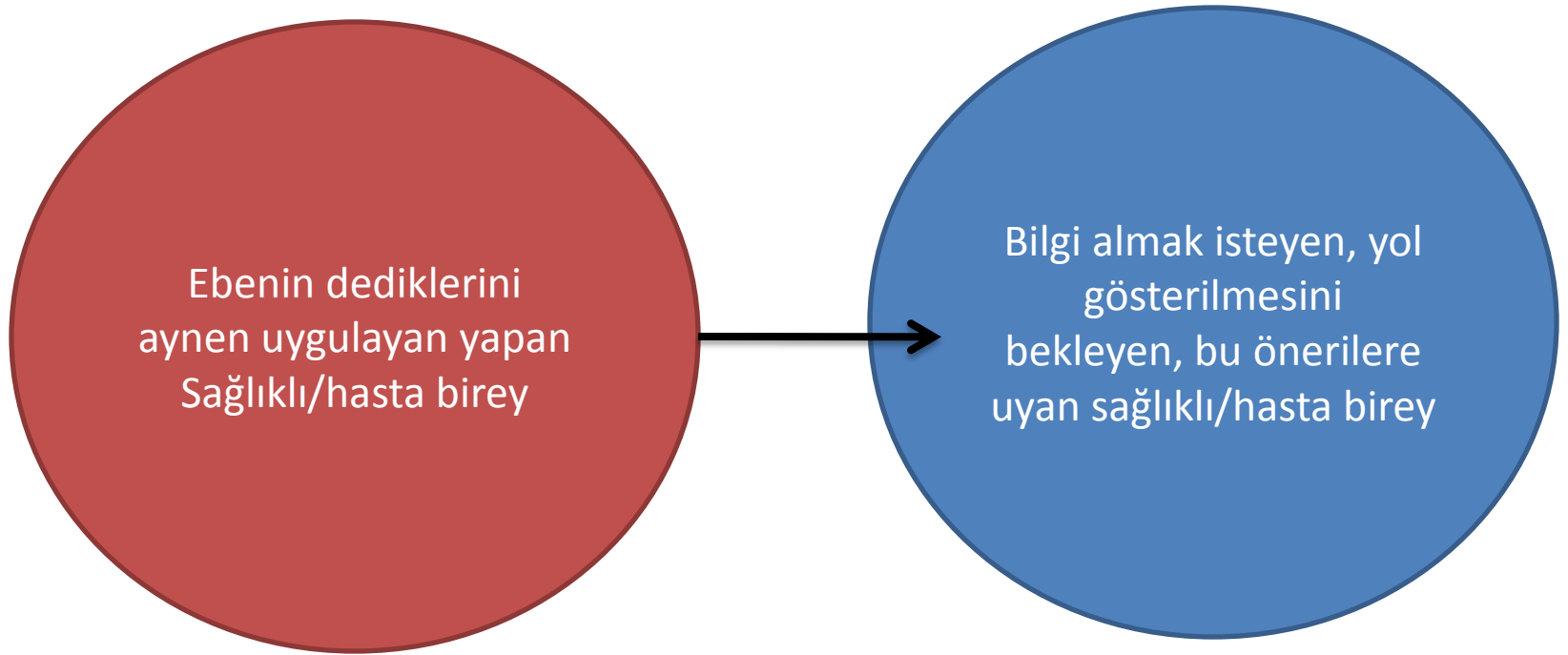
# Etik Karar Verme Süreci

Etik İkilem

Nafile tedavi ve ötanazi,

Resüste edilmeyecek hasta direktifi

Moral distres kavramı



20. Yüzyılın sonunda HASTA HAKLARI kavramı ortaya çıkmıştır

Ebe/sağlık personeli

Bu ilişki eşit düzeyde iki  
insanın ilişkisinden  
farklıdır.  
Ebenin bilgisi fazladır

Sağlıklı/Hasta/sağlık hizmeti  
alan birey

Bireyin bilgisi az ya da  
yok olabilir.

Alt kültür etkisi (sınıf, ırk, dil, din, eğitim düzeyi,  
entelektüel düzey)

# Bu ilişkinin ögeleri

- Ebenin bilgisi önemli, ancak yeterli olmayabilir
- Bilgiyi uygularken ve sunarken değer ve tutumları önemlidir.
- Sağlıklı/Hasta birey bir vaka değildir
- Bir eğitim materyali değildir.
- Bilgi almaya gelen anne eğitim için bir fırsat değildir.

# O halde nedir?

Kendi içinde bütünlüğü olan, kaygıları, çaresizliği, endişeleri olan

Üzüntüleri ve sevinçleri olan bir insandır

Farklı bir insandır



# Hasta kimliği olabilir mi?

- Hastalık hali bir durumdur?
- Hastalık biyolojik, psikolojik, toplumsal boyutları açısından ele alınmalıdır
- Hastalık bireyin uzak kalmak istediği bir Őeydir
- Sağlıklı bireylerin üstlenmek istemediği bir “teki “ kimliktir.
- Biz bireyleri hastane ortamındaki halleri ile tanıyoruz ya da sağlıkla ilgili bilgiler ve danışmanlık almak üzere gelen kişiler olarak...

Sağlıklı/hasta bireyi tanıma Őeklimiz

Ebenin uđraŐı  
etkinliğinin  
neslesi olan birey

Sağlık durumunda  
bozulma ya da  
sağlık bakımına  
gereksinimi olan  
birey

# Ebe-Sağlıklı/hasta birey ilişkisi

- Birebir ilişki/teke tek ilişkidir.
- Ebenin eyleminin sonuçlarının bireyin bedenine etki etmesi
- Öznesi ve nesnesi **İNSAN** olan bir uygulama alanında çalışıyoruz.
- Sağlıklı/hasta bireyi uygulama alanının tüm ilişkilerinden soyutlanmış bir nesne olarak düşünemeyiz.



# Sağlıklı/hasta birey

İstatistiğin bir  
yüzdesi değildir.  
% XXXX

iki boyutlu sayısal  
bir değer değildir.  
Her 100 kadından  
30'u.....

Biricik bir ilişkinin bir tarafıdır.

# Ebe-sağlıklı/hasta birey ilişkisi türleri

- Etkinlik-edilginlik ilişkisi
- Yol gösterme-işbirliği yapma ilişkisi
- Karşılıklı katılma biçiminde ilişki

# Etik İkilem

- Etik ikilem, iki veya daha fazla değerin çatışma hali olarak adlandırılan bir kavramdır
- Karar verme sürecinde doğrudan veya dolaylı olarak; prosedürler, yasal mevzuatlar, grup algıları, kültür, çevre, yaş, cinsiyet, meslek, inanç, kişisel özellikler, baskı grupları gibi birçok neden karar verme sürecinde etkili olabilmektedir.

# ikilem

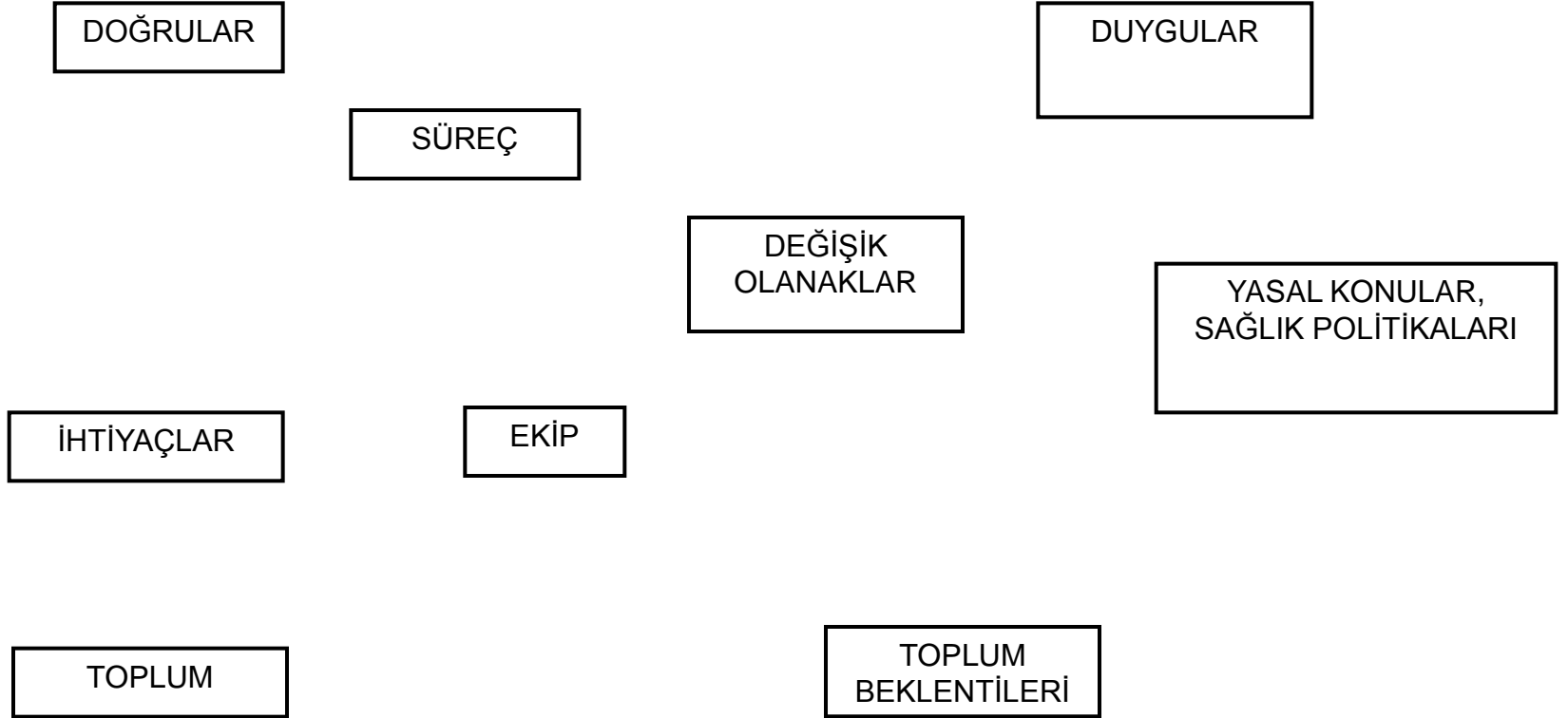


- Önemli olan bu kararların verilmesi esnasında **sistematiik düşünme ve ahlaki açıdan en doğru** olacak biçimde karar vermedir.

# Etik Karar Verme

- Karar alırken bilimsel ve teknik bilgilerin en uygun biçimde uygulanmasına dair sorumluluğu, ayrıca bireyin insani ve kişisel değerlerine saygılı olma sorumluluğunu üstlenmekte gerekir.

# Etik Karar Vermede Ebeyi Etkileyen Faktörler



# İyi ve doğru karar nasıl verilebilir?





## Etik Karar Verme Sisteminin Adımları

No	Adım	Mantıksal Temel
1	Etik sorunu/ ikilemi tanımlama	Etik ikilem/çıkımaza neden olan sorun tanılanmadan sorunun çözümüne ilişkin etik karar verme mümkün değildir.
2	Etik sorunun ortaya çıktığı bağlamı anlama	Etik soruna/ikilem oluşumunda ve çözümünde tarihi, sosyolojik , kültürel, psikososyal, ekonomik, politik, toplumsal, çevresel ve demografik ilişkiler etkilidir
3	Konu ile ilgili tüm nedenleri ortaya koyma /bilgi toplama	Etik sorun /ikilem oluşum ve çözümünde hangi nedenler ve nasıl etilidir.
4	Eğer gerekliyse etik sorunu/ikilemi yeniden formüle etme.	İlişkiler ve etkiler doğrultusunda etik ikilem ve sorunlar, gereksinim duyuluyorsa modifiye edilir ya da düzenlenir.
5	Aksiyon ve seçenekler için uygun yaklaşımlar üzerinde düşünme	İkilem ve sorunun yapısı gereği çözümlerinde özel etik yaklaşımlar kullanılır.
6	Karar verme ve uygulama	Uygulamalı etik içerisinde profesyonel bireyler seçerler ve uygularlar
7	Kararını ve uygulamanı değerlendirme	Değerlendirme aşamasında etik karar ve uygulamanın sonuçlarının ahlaki değerlendirmesi yapılır

# Etik sorunun ortaya çıktığı bağlamı anlama

- Etik kaygıların başka konulardan ayrıştırılması, etik sorun olup olmadığının açıklığa kavuşturulması
- Etik sorun olmayabilir. Bu sorunun nedeni sosyal, ekonomik, hukuki, idari olabilir.
- Malpraktis hukuksal bir sorundur.

# Etik sorunların belirlenmesi

- Tedavi harcamalarını karşılayamayan hasta etik sorun değil, **ekonomik ve sosyal nedenlerden** kaynaklanan durumdur.
- Serbest çalışan bir ebeveynin **ekonomik nedenlerden** dolayı anneyi/hastayı kabul etmemesi
- Etik sorunun belirlenmesi için vakanın bilimsel ve teknik yönü ile ilgili bilgilere tümüyle ulaşılması gerekir (özgeçmiş, hastalık belirtileri, hastalık öyküsü, hastanın yaşam biçimi, muayene ve laboratuvar bulguları, düşünülen tedavi-müdahale ile ilgili teknik ve bilimsel imkanlar, olasılıklar vb gibi bilgiler)

- Etik sorun olarak kabul edilen bir vakanın değerlendirme ve sınamalardan geçirilmesi gerekir:
  - Tıbbi müdahale hastanın özerkliğini ihlal ediyor mu?
  - Hasta seçiminde adalet ilkesi ne kadar kullanılıyor?

# Bireyin/Hastanın İstekleri

- Sağlık ekibinin aldığı kararda bireyin/hastanın katılımı ne ölçüdedir?
- Bireye/Hastaya ayrıntıların anlatılması gerekir.
- Karar verme sürecinde sağlık ekibinin kişisel eğilimleri bireyi/hastayı etkilememelidir.
- Birey/Hasta yakınlarının bilgilendirilmesi ve etkileri önemlidir.

# Karar seçeneklerinin belirlenmesi

- İlk iki aşamadaki verilere göre “doğru” karar vermek zordur.
- Etik ikilemler yaşanabilir.
- Uygulanabilir ve birden fazla doğru varsa ne yapılacak?
- Hangi seçeneğin uygulanması doğrudur?

# Etik kararın haklılığı

- Verilen kararın etik yönden haklılığı ortaya koyabilmelidir.
- Etik gerekçelendirme yapılmalıdır.

# **Karar Vermede Rehberlik Eden Temel Değerler**

Karar verme aşamasında bazı değerler etkilidir.

Bu değerler; özgür irade, iyilik hali, adalet



# Nafile Tedavi ve Ötanazi

# Ötenazi

- Ötenazi: rahat ölüm, tatlı ölüm
- İyileşmesi olanaksız hastaların yaşamına son verilmesi düşüncesidir.
- Hipokrat andı: hastaya zehir verilemesinin yasaklanmasını içermektedir.

# Türleri

- Aktif (dolaysız) ve pasif (dolaylı) ötenazi olmak üzere ikiye ayrılır.
- Pasif Ötenazi: geri dönüşümsüz hastalıklarda tedavi olasılığı yoksa yapılan tıbbi tedavinin yararsız olduğuna (nfile tedavi) karar verilebilir.
- Bu tür ötenazide hasta aktif olarak öldürülmemekte ve ölmesine izin verilmektedir.

# Aktif Ötenazi

- Doğrudan bir eylemle hastanın ölmesi sağlanmasıdır.
- Dolaylı aktif ötenazi: ölüm birbirini takip eden uygulamalar sonucunda olmaktadır. İşleme devam edildiğinde ölümün olacağı bilinmektedir.
- Örneğin terminal kanserlerde ağrı kesici olarak kullanılan ilaçların solunum durmasına neden olması gibi

- Dolaylı aktif ötenazi: ölüm birbirini takip eden uygulamalar sonucunda olmaktadır. İşleme devam edildiğinde ölümün olacağı bilinmektedir.

- Gönüllü aktif ötenazi: hastanın kendi isteği ile doğrudan ölmesi ve onam vermesi
- Gönüllü aktif olmayan ötenazi: onam verme yeterliliği olmayan bir hastanın tıbbi işlemlerle ölmesi
- Gönülsüz aktif ötenazi: hastanın isteğinin olmamasına rağmen ölmesi
- Hekim/sağlık personeli yardımlı ötenazi: ölmek için gerekli araç-gereçlerin hazırlanması ve hastanın ölmesinin sağlanması

- Ötenazi bildirgesi: kitaptan
- Hasta hakları yönetmeliği madde 33- ötenazi yasaktır.
- Belçika ve Hollanda serbest
- ABD Oregonda serbest
- Hollanda'da:
  - Hastanın tükenmişliği
  - Hastanın terminal dönemde olması
  - Hastalığın tedavisinin mümkün olmaması

# Belçika

- Dünyada çocuklara ötenazi hakkı tanıyan tek ülke olan Belçika'da, ilk kez reşit olmayan bir kişinin talebi üzerine ötenazi ile ölümüne yardım edildi.
- Flaman kesiminde yaşayan, ileri derecede hasta olan ve kaç yaşında olduğu belirtilmeyen çocuğun bu hafta içinde ötenazi olduğu açıklandı.
- Belçika'da 2014 ilkbaharından bu yana yürürlükte olan, 18 yaş altındaki vatandaşlara ötenazi hakkı tanıyan yasa, ilk kez uygulanmış oldu.



# İtalya

- İtalya'da geçirdiği trafik kazasının ardından felç olan Fabiano Antoniani'nin ötenazinin yasal olduğu İsviçre'ye giderek hayatını sonlandırması, "ötenazi hakkı" tartışması yarattı.

# Kanada

- Ötenazi dünyanın birçok ülkesinde yasal. Bu ülkelere Kanada'da katılıyor. 'Doktor destekli intihar' yasa tasarısı Parlamento'ya sunuldu. Ancak ötenazi hakkının yasallaşmasını öngören tasarı 'ülkeye ölmeye gelen' yabancı ülke vatandaşlarını kapsamıyor.

- **Yoğun Bakım ve Diğer Birimlerde Görev Yapan Hemşirelerin Ötanaziye Yaklaşımı**
- **Araştırma makalesi**

# Resüste Edilmeyecek Direktifi (DNR)

- DNR talimatının uygulanması ve ötenazi istemi yasal değildir ve 181 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 43. maddesine göre kasten adam öldürmeyle aynı cezai yaptırıma sahiptir.



# Resüste Edilmeyecek Direktifi

- KPRnin uygulanmaması kararı zor ve ağır sorumlulukları getirir; çünkü hekimler için hukuki sorumluluğu yanında etik ve manevi değerler açısından oldukça yıpratıcı olabilmektedir.
- 1960-1980 yılları arasında rapor edilmiş 12266 KPR yapılan olgu incelemesinde, hastanede yatan bu hastaların %39u prosedür boyunca ve %17si de hastaneden taburcu oluncaya kadar hayatta kalmışlardır.

**DO NOT  
RESUSCITATE**

# Resüste Edilmeyecek Direktifi

- CPR yazılı değil sözlüdür?
- Hekim tarafından söylenir.
- Böyle sözlü bir direktif aldığınızda yaklaşımınız ne olur?

**DO NOT  
RESUSCITATE**

# CPR'a devam etmeme kararı

- İlk yaşam desteğinin 25- 30 dak. boyunca spontan dolaşıma dönüşün olmadığı,
- CPR boyunca devam eden veya kontrol edilemeyen VF veya VT oluşmadığı,
- Hastanın SSS iyileşmesini maskeleyebilecek toksik bir maddeye maruz kalmadığı,
- Kalp durmasından önce hipotermiminin olmadığı durumlar

# Moral Distres Kavramı

- Ahlaki sıkıntı anlamına gelen bu kavram ahlak kurallarına uyulmayan bir moral karar verme durumu ile karşılaşan sağlık personelinde psikolojik dengenin bozulmasıdır.
- Kişi kendini rahatsız hisseder, anksiyetelidir, manevi olarak acı yaşar



# Belirtileri

- Suçluluk
- Anksiyete
- Korku
- Hayal kırıklığı
- Öfkelenme, sinirli olma
- Kendini güçsüz hissetme
- Kişini manevi olarak acı çektiğini ifade etmesi

# Nedenleri

- Çözüm alınamayan tedaviler
- Ümitsizlik
- Sağlık bakımını birey ve ailenin kabul etmemesi
- Kadınların vermesi gereken kararları erkeklerin vermesi
- Aile desteğinin olmaması
- Etik ikilem yaşama

# Çözömlenmesi

- Sağlık ekibinin birlikte karar vermesi
- Etik gerekçelendirme yapılması
- Yoğun ünitelerde çalışan ebelerin bu tür kararları verirken psikolojik destek almaları yararlı olabilir.